

SELETUSKIRI

Vabariigi Valitsuse otsuse juurde “Eesti seisukohad avalikule konsultatsioonile Euroopa innovatsioonimääruse kohta”

Lühikokkuvõte

Euroopa Komisjon (komisjon) on palunud osaleda avalikul konsultatsioonil, mille raames oodatakse sidusrühmade tagasisidet **Euroopa innovatsioonimääruse¹** kohta. Uuenduslikud ettevõtted on Euroopa Liidu (EL) konkurentsivõime ja majandusjulgeoleku jaoks üliolulised. Siiski on nende ees mitmeid kasvu piiravaid takistusi nagu fragmenteeritud õigusruum, kapital ja turg: sealhulgas halduskoormus ja raskendatud juurdepääs rahastamisele, talentidele, taristule ja turule. Algatuse eesmärk on luua innovatsioonisõbralik keskkond, mis toetab uuenduslike ettevõtete kasvu ELis.

Konsultatsioon on suunatud üksikisikutele ja äriühingutele, tööstusharu esindajatele, VKEde esindajatele, idufirmade kogukonna esindajatele, akadeemiliste ringkondade ja teadusasutuste liikmetele, finantssektori esindajatele, avaliku sektori asutustele, sealhulgas avaliku sektori hankijatele, teadus- ja tehnoloogiataristu esindajatele ning muudele sidusrühmadele. Tagasisidekorje raames toimuv konsultatsioon annab sidusrühmadele võimaluse jagada oma seisukohti, eelkõige võimalike meetmete ja selle kohta, kuidas algatus aitaks kaasa uuenduslike ettevõtete asutamisele ja kasvule ELis ning uuenduslike lahenduste leviku edendamisele ELi ühtsel turul.

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (MKM) esitab komisjonile sisendi, tuginedes järgmistele Eesti seisukohtadele:

- *Eesti seisukohad ELi ühtse turu tuleviku kohta (heaks kiidetud Vabariigi Valitsuse 16. oktoobri 2024. a istungil ja Riigikogu ELi asjade komisjoni 4. novembri 2024. a istungil);*
- *Eesti ELi poliitika prioriteedid 2025-2027 (heaks kiidetud Vabariigi Valitsuse 19. juuni 2025. a istungil).*
- *Eesti teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ja ettevõtluse arengukava 2021-2035 (TAIE) (kinnitatud Vabariigi Valitsuse 15. juuli 2021. a istungil);*
- *Eesti seisukohad järgmise EL teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammi kohta (heaks kiidetud Vabariigi Valitsuses 21. novembri 2024. a istungil ning kinnitatud Riigikogu EL asjade komisjoni 6. detsembri 2024. a istungil);*
- *Teadus- ja tehnoloogiamahuka iduettevõtluse ökosüsteemi arendamise tegevuskava¹ (Startup Estonia ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi koostöös valminud 7. märtsil 2025. a).*

Eesti rõhutab seisukohtades järgmist:

- Eesti peab oluliseks ELis innovatsiooni soodustava ettevõtluskeskkonna loomist. Selleks on vaja ELi äritegevust reguleeriv õigusraamistik muuta ettevõtjatele selgemaks ja lihtsamaks, vähendada bürokraatiat ning võimaldada ettevõtetel, sealjuures innovaatilistel ettevõtetel, kiiremini piiriüleselt laieneda ja areneda. ELi siseselt uutele turgudele laienemiseks tuleb erinevad menetlused (tegevusload, lepingud, sertifitseerimised) muuta lihtsamaks ja kiiremaks.
- Peame oluliseks, et innovaatiliste ettevõtete konkurentsivõime ja kasvu toetamiseks tagatakse lihtne, kiire ja paindlik ligipääs kapitalile ning toetustele kogu ettevõtte arengutsükli vältel, arvestades valdkonnaspetsiifilisi vajadusi ja soodustades erakapitali kaasamist. Kui Euroopa innovatsioonialgatuses nähakse ette teatud ettevõtete avalikest vahenditest toetamine või neile tagatakse soodusjuurdepääs taristule (või muule sarnasele), siis peab olema ka selge, millised Euroopa Liidu riigiabi reeglid või erandid kohalduvad.
- Toetame Euroopa innovatsioonimäärusega teadustulemuste komertsialiseerimise võimaldamist, keskendudes standardimisele, sertifitseerimisele ja intellektuaalomandi väärimdamisele. Seejuures on oluline tagada, et intellektuaalomandi väärimdamise põhimõtted on sarnased ELi üleselt, avaliku raha toel loodud intellektuaalomandi väärimdamisel ei ole regulatiivseid takistusi (sealjuures riigiabi) ning

¹ https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/14593-European-Innovation-Act_en

kommertsialiseerimise tegevusi võetakse arvesse teadlaste ja teadusasutuste hindamisel ja teadusrahastuse jagamisel.

- Peame oluliseks Euroopa innovaatiliste ettevõtete rahvusvahelise konkurentsivõime kasvatamiseks keskenduda kõrgelt kvalifitseeritud talentide ligimeelitamisele ja hoidmisele, sealhulgas piiriülese tööjõu registreerimise lihtsustamisele ja osalusoptsioonide pakkumisele.
- Peame oluliseks, et innovatsiooniökosüsteemi arendamiseks ja innovatsioonilõhe vähendamiseks suurendatakse koostööd erinevate ELi regioonide vahel, mistõttu Euroopa innovatsioonimääruse alusel elluviidavad tegevused peavad toetama regioonide vahelist koordinatsiooni ja jagatud taristu arendamist. Lisaks peavad need olema kooskõlas teiste ELi konkurentsivõime kasvu ja üle-Euroopalist koostööd reguleerivate algatustega (näiteks Euroopa Teadusruum, puhta tööstuse kokkulepe, tehisintellekti määrus, biotehnoloogia määrus, ringmajanduse määrus).
- Peame oluliseks, et innovaatiliste lahenduste eksperimenteerimine regulatiivliivakastides oleks kõikidele ettevõtetele kättesaadav. Selleks tuleb Euroopa innovatsioonimääruses lisaks ühtsete mõistete ja põhimõtete sätestamisele kaaluda ELi õigusaktidesse erandite lisamist, mis võimaldavad uued tehnoloogiate testimiseks vastaval ELi järelevalveasutustel ja ettevõtetel kokku leppida eksperimenteerimise raamistik.
- Toetame Euroopa innovatsioonimäärusega innovaatiliste riigihangete laialdasema kasutamise võimaldamist, suunates nii liikmesriikide ostujõudu läbi riigihangete innovatsiooni toetamise ja pakkudes innovaatilistele ettevõtetele võimalust oma tooteid ja teenuseid arendada ning saada referentskliente. Seejuures on oluline, et ELi õigusraamistik soodustaks ja proaktiivselt suunaks innovatsiooni hankima.

Euroopa Komisjoni avalikule konsultatsioonile tagasiside esitamise tähtaeg on **3. oktoober 2025**.

Jätkutegevused

Euroopa innovatsioonimäärus on kavas avaldada 2026. aasta I kvartalis.

Koostajad

Seisukohad ja seletuskirja koostasid Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi innovatsiooni ja tehnoloogia osakonna arendusvaldkonna juht Mikk Vahtrus (625 6389; mikk.vahtrus@mkm.ee) ja EL ja rahvusvahelise koostöö osakonna vanemnõunik Evelin Tõnisson (625 6353; evelin.tonisson@mkm.ee). Justiits- ja Digiministeeriumi sisendi koondas Kristiina Krause (5556 1425; kristiina.krause@justdigi.ee) ja Haridus- ja Teadusministeeriumi ettepanekud ELi ja rahvusvahelise koostöö valdkonna nõunik Piret Sütt (piret.sutt@hm.ee; 735 4046); Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi ettepanekud koondas Maarika Gross, välissuhete ja eurokoordinatsiooni osakonna juhataja asetäitja (maarika.gross@agri.ee; 625 6565). Valdkonna eest vastutab Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ettevõtluskeskkonna ja tööstuse osakonna juhataja Marie Allikmaa majanduse ja innovatsiooni asekancleri ülesannetes (marie.allikmaa@mkm.ee; 5885 1163).

Taust

President von der Leyeni 2024.–2029. aasta poliitilistes suunistes Euroopa Komisjonile esitati prioriteedid, millega seada teadusuuringud ja innovatsioon majanduse keskmesse, lihtsustada õigusraamistikku ja vähendada bürokraatiat uuenduslike ettevõtete jaoks ning tagada, et EL idufirmad pääseksid ligi kapitalile, mida nad vajavad oma tegevuse laiendamiseks Euroopas, et nad ei peaks oma tegevust välismaale viima. Ka idufirmade, teadusuuringute ja innovatsiooni voliniku missioonikirjas kutsuti üles töötama välja Euroopa innovatsiooniakti, et ühtlustada õigusraamistikku, hõlbustada Euroopa uuenduslike idu- ja kasvufirmade juurdepääsu riskikapitalile, toetada neid katsetamisel, nt testkeskkondadega, ning lasta turule uued lahendused ja tehnoloogiad. ELi konkurentsivõime kompassis märgiti, et Euroopa innovatsiooniakt on üks peamisi algatusi, et kaotada ELi ja tema ülemaailmsete konkurentide vahelist innovatsioonilõhe. Selles märgiti, et Euroopa innovatsiooniaktiga edendatakse ka uuenduslike ettevõtete juurdepääsu Euroopa teadus- ja tehnoloogiataristule ning riiklikult rahastatud teadusuuringute ja innovatsioonitegevuse käigus loodud intellektuaalomandile. Innovatsioonimäärus täiendab järgmisi hiljuti vastu võetud ELi algatusi ja on nendega tihedalt seotud: ELi idu-

ja kasvufirmade strateegia² (idu- ja kasvuettevõtete strateegia sisaldab muuhulgas ülevaadet erinevatest algatustest, regulatsioonide muudatustest ja tegevustest ning selles on innovatsioonimäärus vaid üks osa tervikpaketest), EL ühtse turu strateegia, oskuste liit ning Euroopa hoiuste ja investeringute liidu teatis. Samuti täiendab see ka järgmisi tulevasi algatusi: Euroopa teadusruumi käsitlev õigusakt, ettevõtete 28. režiim, ELi riigihankedirektiivide ja ELi standardimismääruse läbivaatamine. Euroopa innovatsiooniakt tugineb ka varasematele algatustele, mille eesmärk on tugevdada Euroopa innovatsioonimaastikku, sh 2022. a Euroopa innovatsioonikavale. Samuti võetakse sellega arvesse Euroopa Ülemkogu 2024. a järeldusi, milles soovitati siduda innovatsioonihanked teadus- ja innovatsioonipoliitikaga. Euroopa innovatsiooniaktis võetakse ka arvesse EL juhtide järjepidevat üleskutset (nt 2024. aasta Budapesti deklaratsioon uue konkurentsivõime kokkuleppe kohta) vallandada ELi ühtse turu potentsiaal.

Euroopa innovatsioonimääruse eesmärk on lahendada peamised probleemid, millega seisavad silmitsi kõik ELi uuenduslikud ettevõtted, nii suured kui ka väiksemad. See hõlmab ka mõningaid erimeetmeid väiksemate ettevõtete, idu- ja kasvufirmade jaoks, kuna nad seisavad silmitsi mitmete täiendavate takistustega, mis raskendavad nende turulepääsu ja kasvu.

Probleemid, mida komisjon soovib Euroopa innovatsioonimäärusega lahendada, on järgmised.

- Õiguslik killustatus.
- Vajadus innovatsioonisõbralikumate õigusraamistike järele: reguleerimine võib edendada innovatsiooni, kui see on hästi kavandatud. Poliitikakujundajad ei pruugi aga alati piisavalt hinnata tulevaste õigusaktide võimalikku mõju innovatsioonile, mis võib põhjustada regulatiivset koormust.
- Vähe võimalusi uuenduslike lahenduste katsetamiseks: kuigi katsekeskkondi ja eluslaboreid kasutatakse Euroopas juba laialdaselt, et katsetada uuenduslike lahendusi osana laiemast teadus- ja arendustegevusest, on regulatsiooni testkeskkonnad ELi ja liikmesriikide tasandil vähem levinud. Koostöö pädevate reguleerivate asutuste ja novaatorite vahel, et vastastikku õppida uuenduslike tehnoloogiate võimaliku regulatiivse mõju kohta, ei ole veel saavutanud oma täielikku potentsiaali.
- Piiratud juurdepääs rahastamisallikatele: ELi idu- ja kasvufirmadel on keeruline kasutada oma intellektuaalomandi õigusi tagatisena, et tagada finantsinvestoritelt rahastamine. Juurdepääs riiklikele ja ELi vahenditele on jätkuvalt piiratud, kuna ei ole eraldatud piisavalt avaliku sektori vahendeid, millega saaks toetada uuenduslike lahenduste turustamist ja uuenduslike idufirmade kasvu. Samuti ei ole endiselt valdavalt toetustel või võlal põhinevad avaliku sektori rahastamismudelid piisavad uuenduslike ettevõtete kasvuks.
- Ebapiisav kommertskasutus: riiklikult rahastatavate teadusuuringute ja innovatsioonitegevuse käigus loodud teadmiste ja intellektuaalomandi õiguste kommertskasutuse võimalused on kasutamata. Selle potentsiaali ärakasutamist pidurdavad standardimise, sertifitseerimise ja uuenduslike lahenduste jaoks ELi liikmesriikides lubade saamisega seotud takistused ja killustatus. Need takistused pidurdavad akadeemiliste teadusuuringute tulemuste turustamist ning tööstuse, akadeemiliste ringkondade ja avaliku sektori koostööd.
- Piiratud juurdepääs teadus- ja tehnoloogiataristule: väiksematel uuenduslikel ettevõtetel ei ole sageli vahendeid selliste rajatiste ehitamiseks või kallite seadmete ostmiseks. Sageli on sellise juurdepääsu saamine halduslikult tülikas või taristuomanikud kehtestavad piirangud eraettevõtjate juurdepääsule.
- Alakasutatud innovatsioonihanked: avaliku ja erasektori innovatsioonihanked pakuvad uuenduslikele ettevõtetele võimalust saada oma esimesed suured tellimused ja laiendada oma äritegevust. Innovatsioonihanked on ELis hetkel alakasutatud ja uuenduslikud ettevõtted seisavad silmitsi takistustega oma uuenduslike lahenduste toomisel era- ja riigihanketurule kogu ELis.
- Talentide ligimeelitamine ja hoidmine: ELi liikmesriikide erinevate normide, eeskirjade ja maksueeskirjade keerulisus võib takistada töötajate omandiõiguse skeemide, näiteks aktsiaoptsioonide laialdasemat kasutamist, kuigi need võivad olla oluline stiimul uuenduslikele ettevõtetele meelitamiseks ligi ja säilitada vajaolevaid talente.

² https://research-and-innovation.ec.europa.eu/document/download/2f76a0df-b09b-47c2-949c-800c30e4c530_en?filename=ec_rtd_eu-startup-scaleup-strategy-communication.pdf

- Innovatsioonipoliitika puudulik koordineerimine: innovatsioonipoliitika on liikmesriikide vahel ja ELis suures osas koordineerimata, hetkel puudub ametlik mehhanism riikliku ja ELi innovatsioonipoliitika tõhusaks koordineerimiseks.

Euroopa innovatsioonimäärusega soovib komisjon käsitleda innovatsiooni ökosüsteemi eri osaliste ees seisvaid probleeme, mis on seotud ka juurdepääsuga rahastamisele, talentidele või taristutele ja turgudele. Euroopa innovatsiooniaktiga soovitakse kõrvaldada ka tõkked ja puudused, mis takistavad Euroopat tööstuse konkurentsivõime taastamist ja majanduskasvu. Mitmed neist probleemidest tulenevad otseselt või kaudselt ELi ühtse turu killustatusest, sealhulgas kapitali, töötajate ning kaupade ja teenuste liikumisega seotud killustatusest. Lisaks on mõned uuenduslike ettevõtete ees seisvad probleemid seotud halduskoormusega, mis tuleneb nii ELi kui ka liikmesriikide tasandi õigusnormidest. Muud probleemid tulenevad tõketest, mis vähendavad tööstuse, akadeemiliste ringkondade ja avaliku sektori koostöö kaudu loodud akadeemiliste teadusuuringute ja uuenduslike lahenduste turustamise võimalusi. Seega võimaldaksid uue innovatsiooniakti raames võetavad võimalikud meetmed avada ELi ühtse turu täieliku potentsiaali ja aidata uuenduslikel ettevõtetel kasvada üksnes siis, kui neid meetmeid kavandatakse ELi tasandil. Samamoodi oleks tõhusate koordineerimismehhanismide loomine ELi ja selle liikmesriikide vahel võimalik vaid ELi tasandi meetmetega.

Euroopa innovatsioonimäärusega soovib komisjon edendada uuenduslike lahenduste kasutuselevõttu ja luua innovatsioonisõbralikud võrdsed tingimused uuenduslikele ettevõtetele, sealhulgas VKEdele, idu- ja kasvufirmadele, et nad saaksid ELi ühtsel turul kasvada. Nende eesmärkide saavutamiseks kaalub Euroopa Komisjon järgmist:

- Lihtsustada olemasolevat õigusraamistikku ja muuta see innovatsioonisõbralikumaks, et vähendada uuenduslike ettevõtete haldus- ja regulatiivset koormust.
- Kergendada juurdepääsu rahastamisele - avatakse võimalus kasutada intellektuaalomandi õigusi tagatisena uuenduslikele ettevõtetele rahastamise tagamisel, mis läbi antakse täiendav juurdepääs rahastamismeetmetele hoiuste ja investeringute liidu raames.
- Innovaatiliste ettevõtete juurdepääsu toetamine ELi ja riiklikele vahenditele.
- Innovaatiliste ettevõtete toetamine uuenduslike lahenduste arendamisel ja katsetamisel nii tiptasemel teadus- ja tehnoloogiataristutes, mis läbi täiendatakse Euroopa teadusruumi käsitleva õigusakti meetmeid, kui ka turutingimustes, näiteks regulatsiooni testkeskkondades, on olulised sammud uuenduslike toodete ohutu turule laskmise suunas.
- Hõlbustada uuenduslike lahenduste kasutuselevõttu ja levitamist turul, muuhulgas muutes avaliku ja erasektori hanked innovatsioonisõbralikumaks sealjuures täiendatakse ELi riigihankedirektiivide läbivaatamise raames kavandatud meetmeid.
- Võimaldada innovaatilistel ettevõtetel talente paremini ligi meelitada ja hoida (näiteks kasutades atraktiivseid töötajate omandiõiguse skeeme, mis läbi täiendatakse ettevõtete 28. režiimi ja oskuste liitu).
- Parandada riiklikult rahastatud akadeemiliste teadusuuringute ja innovatsioonitegevuses saadud tulemuste turustamist, tõhustades intellektuaalomandi õiguste kasutamist, standardimist ja sertifitseerimist, seeläbi täiendatakse Euroopa teadusruumi käsitleva õigusakti ja ühtse turu strateegia meetmeid.
- Raamistiku loomine innovatsioonipoliitika paremaks koordineerimiseks nii liikmesriikide vahel kui ka liikmesriikide ja ELi vahel.

Eesti vaates saab esile tuua, et Eesti Statistikaameti andmetel tegeleb innovatsiooniga 53% ettevõtetest, kõige innovaatilisemad on põhifarmaatsiatoodete ja ravimpreparaatide tootmisega tegelevad ettevõtted. Ettevõtete 2020.–2022. aasta innovatsiooniuringu tulemustel on innovaatilisus kahanenud 11 protsendipunkti võrra. Samas on kasvanud innovatsioonile tehtavad kulutused, seda peamiselt teadus- ja arendustegevuse kulutuste arvelt. Uuenduskulud olid 2022. aastal 921 miljonit eurot, millest peaaegu pool suunati teadus- ja arendustegevusele. Need jagunesid vastavalt 377 miljonit eurot ettevõttesisesele ja 72 miljonit eurot sisseostetud teadus- ja arendustegevusele.

Statistikaameti viimati avaldatud andmetel olid 2023. aastal Eestis kulutused teadus- ja arendustegevusele 702 miljonit eurot, mis on läbi aegade suurim summa ja 9% võrra enam kui aasta varem. Kulutustest üle poole ehk

406 miljonit eurot panustas ettevõtlussektor. Ligi pool (47%) teadus- ja arendustegevuse kulutustest tuli suurte ettevõtete arvelt, kokku raporteeris teadus- ja arendustegevuse kulusid 468 ettevõtet.

Suurim osa ehk 60% teadus- ja arendustegevuse kuludest läks tööjõule, mis oli 2023. aastal 423 miljonit eurot. Tööjõukulu kasvas eelmise aastaga võrreldes 7%, mille taga on eelkõige valdkonna töötajate arvu suurenemine. Investeeringute maht oli 85 miljon eurot, mis moodustab teadus- arendustegevuse kuludest enam kui kümnendiku. Jooksevkulude maht oli 194 miljon eurot, mille alla lähevad näiteks väiksemate seadmete, instrumentide, materjali ja muu käibevara soetus, samuti taristu ülalpidamine ning ettevõttesiseste projektide jaoks ostetud teadus- ja arendustegevuse tööd ning teenused.

Eesti teadus- ja arendustegevuse kulutuste suhe SKP-sse oli 2023. aastal 1,84%, mis on läbi ajaloo üks kõrgemaid. 2022. aastal oli see 1,78%. ELi teadus- ja arendustegevuse kulutuste suhe SKP-sse oli 2,25%, mis jäi samale tasemele nagu aasta varem.

Euroopa innovatsioonitegevuse 2025. a tulemustabeli kohaselt on Eesti tugev innovaator ning Eesti innovatsiooninäitaja viimase 7 aastaga kasvanud 30 protsenti, mis on ELi liikmesriikide seas suurim kasv. Tulemustabeli järgi on Eesti tugevusteks riskikapitali investeeringute hulk, kaubamärkide arv ning tööjõu liikuvus teadus- ja tehnoloogiavaldkonnas. Peamisteks väljakutseteks on madal tööjõu- ja ressursitootlikkus, kesk- ja kõrgtehnoloogiliste toodete ning teadusmahukate teenuste eksport ning avaliku sektori tugi erasektori teadus- ja arendustegevusele (TA).

Avaliku konsultatsiooni tagasiside on Lisas 1.

Õiguslik alus

Komisjon on avaliku konsultatsiooni kutses välja toonud, et sõltuvalt sellest, kuidas kehtestatakse võimaliku Euroopa innovatsiooniakti eesmärgid, võidakse kaaluda mitut õiguslikku alust. Nende hulka kuuluvad muuhulgas i) ELi toimimise lepingu artikkel 114, mis käsitleb meetmete võtmist siseturu rajamise ja toimimise tagamiseks, ii) ELi toimimise lepingu artikli 173 lõige 3, millega toetatakse liikmesriikides võetavaid meetmeid, et tagada liidu konkurentsivõime ja innovatsioonisuutlikkuse jaoks vajalikud tingimused ning tööstuse kohanemine kiiretest innovatsioonitsüklitest tulenevate struktuurimuutustega, ning iii) ELi toimimise lepingu artikli 182 lõige 5 Euroopa teadusruumi rakendamiseks vajalike meetmete vastuvõtmise kohta. Seetõttu sõltuvalt käesoleva algatuse lõplikust reguleerimisalast võib komisjon kaaluda muid õiguslikke aluseid.

Eesti seisukohad ja põhjendus avalikule konsultatsioonile Euroopa Liidu innovatsiooniakti kohta

- 1. Eesti peab oluliseks Euroopa Liidus innovatsiooni soodustava ettevõtluskeskkonna loomist. Selleks on vaja Euroopa Liidu äritegevust reguleeriv õigusraamistik muuta ettevõtjatele selgemaks ja lihtsamaks, vähendada bürokraatiat ning võimaldada ettevõtetel, sealjuures innovaatilistel ettevõtetel, kiiremini piiriüleselt laieneda ja areneda. Euroopa Liidu siseselt uutele turgudele laienemiseks tuleb erinevad menetlused (tegevusload, lepingud, sertifitseerimised) muuta lihtsamaks ja kiiremaks.**

Selgitus: Innovatsiooni soodustava ettevõtluskeskkonna loomine eeldab ELi õigusraamistiku põhjalikku reformimist, keskendudes lihtsusele, selgusele ja rakendatavusele. Praegune regulatiivne killustatus, dubleerimine ja liigne halduskoormus takistavad ettevõtete kasvu, eriti teadus ja tehnoloogiamahukate (idu) ettevõtete puhul, kelle ressursid on piiratud ja kellele iga lisanduv menetlus (nt tegevusload, sertifitseerimised) tähendab ajakulu ja kulusid. Seetõttu tuleb vähendada uute õigusaktide mahtu ning keskenduda kehtivate regulatsioonide tõhusamale rakendamisele. Rõhutasime Eesti seisukohtades ELi ühtse turu tuleviku kohta, et ELi ühtse turu edasiarendamise eesmärgiks peab olema selge õigusliku regulatsiooniga innovatsiooni soosiva ettevõtluskeskkonna loomine. Tuleb vähendada õigusloome mahtu ja keskenduda kehtiva õiguse paremale rakendamisele ning ELi õigusaktidest tuleneva bürokraatia, killustatuse, dubleerimise ja aruandluskohustuse vähendamisele. Ennekõike innovatsioonimääruse vaates tähendab see ühtsete põhimõtete ja

raamregulatsioonide kehtestamist, mis võimaldab uudsete tehnoloogiate katsetamist olemasolevate regulatsioonide raames või luues nendes erisusi (st eksperimenteerimise raamistik ja regulatiivliivakastid, täpsemalt seisukohas 6). Seejuures on oluline, et ka uute tehnoloogiate puhul jälgitaks nende mõju ja ohutust inimestele, loomadele ja laiemalt keskkonnale.

Avalikus konsultatsioonis räägitakse vajadusest defineerida ELi õiguses terminid nagu idufirma ja uuenduslik ettevõtte. Peame oluliseks, et kui neid termineid, mida praegu kasutatakse üldises riigiabi grupierandi määruses³, hakatakse laiemalt kasutama, siis on vajalik, et terminid oleksid üle ELi õiguse samasisulised. St nendest tuleks lähtuda ka üldises riigiabi grupierandi määruses jm asjakohastes riigiabi andmise reeglites (kui vaja, siis ka neid muuta).

Oluline on, et iga uus regulatsioon oleks tehnoloogianeutraalne, pikaajalise vaatega ning seoks olemasoleva õiguse ühtseks tervikuks. Õigusaktide mõjuanalüüsid peavad olema põhjalikud, sisaldades konkurentsivõime kontrolli ja kulude hinnangut, eriti väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete (VKEde) vaates. Lisaks tuleb arvestada ka riigi halduskoormuse kasvuga, mis kandub edasi ettevõtjatele.

Letta⁴ ja Draghi⁵ raportid ELi ühtse turu ja konkurentsivõime kohta ning Euroopa Komisjoni asepresident Valdis Dombrovskis on rõhutanud vajadust lihtsustada õigusraamistikku ja vähendada aruandluskoormust. Toetame seisukohta, et uute regulatsioonide kehtestamisel tuleb hinnata olemasolevat regulatsioonikogumit ning vajadusel teha ulatuslikke muudatusi, mitte piirduda üksikute täiendustega. Selline lähenemine aitab kaasa läbipaistvamale ja tõhusamale otsustusprotsessile ning loob innovatsiooni toetava keskkonna, kus ettevõtted saavad kasvada ja areneda.

- 2. Peame oluliseks, et innovaatiliste ettevõtete konkurentsivõime ja kasvu toetamiseks tagatakse lihtne, kiire ja paindlik ligipääs kapitalile ning toetustele kogu ettevõtte arengutsükli vältel, arvestades valdkonnaspetsiifilisi vajadusi ja soodustades erakapitali kaasamist. Kui Euroopa innovatsioonialgatuses nähakse ette teatud ettevõtete avalikest vahenditest toetamine või neile tagatakse soodusjuurdepääs taristule (või muule sarnasele), siis peab olema ka selge, millised Euroopa Liidu riigiabi reeglid või erandid kohalduvad.**

Selgitus: ELPOL raamdokumendis 2025-2027 rõhutasime, et innovaatiliste tehnoloogiate arendamisel tuleb ettevõtjatele ELi toetusfondidest pakkuda rahastust terve tegevutsükli vältel arendusest turule minekuni. Samuti rõhutasime ELPOL raamdokumendis, et riigiabi menetlused peavad olema palju lühemad, et kiirendada nii uute tehnoloogiate turule jõudmist kui ka oluliste olemasolevate tehnoloogiate piisava tootmisvõimsuse tagamist.

Avalikus konsultatsioonis tuuakse välja eesmärk soodustada innovatsioonitegevuste rahastamist sh rahastusmudelid, mis põhinevad intellektuaalomandil, innovatsiooni toetamine läbi innovatsioonihangete ning lihtsustatud ligipääsu teadus- ja tehnoloogiataristule. Peame oluliseks, et kui rahastamisel on tegemist riigiabiga, siis vastavad riigiabi reeglid ka seda võimaldaks või vajadusel tuleks innovatsioonimääruse raames riigiabireeglid üle vaadata.

Innovaatiliste ettevõtete, sealhulgas idu- ja kasvuettevõtete, arenguks on kriitilise tähtsusega ligipääs kapitalile ja toetustele, mis katavad kogu ettevõtte elutsükli alates teadus- ja arendustegevusest kuni toimiva ärimudelini. Ettevõtted seisavad silmitsi nn „surmaoruga“, kus rahastuse puudumine takistab turule jõudmist. Seetõttu on oluline, et toetusmeetmed oleksid kohandatud ettevõtte arenguetapele ja valdkonnale, kus vajadused on väga erinevad. ELi toetuste menetlusprotsessid sageli aeglased ja bürokraatlikud, mistõttu võib rahastus laekuda alles

³ Komisjoni määrus (EL) nr 651/2014, 17. juuni 2014, ELi aluslepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks EMPs kohaldatav tekst Määrus - 651/2014 - EN - EUR-Lex

⁴ Enrico Letta raport Euroopa ühtse turu tulevikust [Enrico Letta's Report on the Future of the Single Market - European Commission](#)

⁵ Draghi raport Euroopa konkurentsivõimest [The Draghi report on EU competitiveness](#)

märgatavalt hiljem (kuni 12 kuud) pärast positiivset otsust. See seab eriti alustavad ettevõtted keerulisse olukorda ja pärsib innovatsiooni.

Kapitali kättesaadavuse parandamiseks tuleb arendada kapitaliturgu ja luua mitmekesiseid rahastusallikaid, sealhulgas alternatiive riskikapitalile. Euroopa börsi loomine või olemasolevate börside lõimimine, pensionifondide ja suurkorporatsioonide investeringute aktiveerimine ning füüsilise kohaloleku ja notariaalse tõestamise nõuete lihtsustamine aitaksid vähendada investeerimistakistusi ELis.

Draghi raporti ja Euroopa Investeerimispanka hinnangute kohaselt on ELi investeringute puudujääk üks suurimaid konkurentsivõime takistusi. Innovatsioonilõhe vähendamiseks tuleb suurendada investeringuid kõrgtehnoloogiasse ja tugevdada Euroopa teadusruumi (ERA), soodustades koostööd avaliku, era- ja akadeemilise sektori vahel. Soovitati, et kavandatav Euroopa Konkurentsivõime Fond võiks koondada erinevad rahastusvõimalused loogilisse järjekorda, et ettevõtted ei peaks rahastuse saamiseks EList lahkuma. Konkurentsivõime Fondi ettepanek on esitatud, tegemist on ühe reeglistiku alusel toimiva fondiga, mis peaks pakkuma taotlejatele ühtset juurdepääsu rahastamisele, lihtsustab ja kiirendab ELi rahastamist ning hoogustab era- ja avaliku sektori investeringuid.

Kapitaliturgude liidu arendamine, sealhulgas noteerimisnõuete ühtlustamine ja kohalike kapitaliturgude tugevdamine, on oluline, et tagada stabiilne ja kriisikindel finantssüsteem. Eesti puhul mõjutab kapitali hinda ka geograafiline asukoht ja kapitalituru väiksus, mistõttu on oluline luua soodsad tingimused kapitali kaasamiseks ja investeringute tegemiseks.

3. Toetame Euroopa innovatsioonimäärusega teadustulemuste kommersialiseerimise võimaldamist, keskendudes standardimisele, sertifitseerimisele ja intellektuaalomandi väärimdamisele. Seejuures on oluline tagada, et intellektuaalomandi väärimdamise põhimõtted on sarnased Euroopa Liidu üleselt, avaliku raha toel loodud intellektuaalomandi väärimdamisel ei ole regulatiivseid takistusi (sealjuures riigiabi) ning kommersialiseerimise tegevusi võetakse arvesse teadlaste ja teadusasutuste hindamisel ja teadusrahastuse jagamisel.

Selgitus: Euroopa Komisjon on välja toonud, et standardimine, sertifitseerimine ja load on toote turule toomise põhialuseid. Akadeemilistel teadlastel ja väikestel innovaatilistel ettevõtetel, näiteks ülikoolide kõrvalettevõtetel ja idufirmadel, on nende protsessidega aga raskusi piiratud ressursside ja surve tõttu hakata oma tooteid võimalikult varakult müüma. Draghi ja Heitori⁶ on välja toonud, et EL-i üheks suurimaks väljakutseks on teadustulemuste kommersialiseerimine. Seetõttu on tervitatav, et innovatsioonimäärus rõhutab vajadust paremini ära kasutada riikliku ja EL-i rahastusega teadustöö kaudu loodud akadeemiliste teadmiste ja intellektuaalomandi majanduslikku potentsiaali rakendamist. Eesti VKEdes seas läbiviidud uuring tõi välja, et intellektuaalomandi kaitse ja väärimdamise takistavateks teguriteks on madal teadlikkus nii intellektuaalomandi väärimdamise õiguste ja võimaluste osas, aga ka⁷ selle kaitsmise osas. Seetõttu on oluline selgitada intellektuaalomandi väärimdamisega seotud aspekte, soodustada erinevate riikide parimate praktikate vahetamist ning ühtlustada praktikaid üle Euroopa ning vajadusel eemaldada regulatiivseid takistusi.

Näiteks ühtse toimega patendi süsteemis võiksid osaleda kõik ELi liikmesriigid. Ka Eesti on üks nendest 18-st liikmesriigist, kes alates 01.06.2023 kehtima hakanud süsteemis osalevad (vastav regulatsioon võeti vastu 2012 ning jõustus 2023)⁸. Taotlejatele, kes soovivad saada oma leiutisele kaitset paljudes liikmesriikides, on selline süsteem odavam kui Euroopa Patendikonventsiooni alusel välja antava nn klassikalise Euroopa patendi süsteem, kus taotleja tasutavad summad sõltuvad sellest, mitmes riigis ta oma leiutisele kaitset taotleb. Samuti on intellektuaalomandiga seonduv tekitanud erinevaid tõlgendusi innovatsioonihangete puhul, kus ühepoolt on eesmärk jätta intellektuaalomand hanke läbiviijale, sest vaid nii on võimalik hanke tulemusel tekkivat toodet/teenust hanke läbiviijal skaleerida, samas hankijad nõuavad intellektuaalomandi õiguste üleandmist kartuses, et vastasel juhul on antud ebaseadusliku riigiabi.

⁶ Manuel Heitori raport „Align, act, accelerate“ [Align, act, accelerate - Publications Office of the EU](#)

⁷ Eesti väikese ja keskmise suurusega ettevõtete loomevarauuring, Kantar Emor 2024

⁸ <https://www.epa.ee/patendid-kasulikud-mudelid/patent/uhitse-toimega-euroopa-patent>

Teadlaste hindamisel ning teadus- ja arendusasutuste rahastamise mehhanismid võiksid arvestada teadustulemuste kommersialiseerimise (nt litsentsid, *spin-off*id, koostöölepingud) tegevusi. Nii tekiks teadlastel suurem motivatsiooni tegeleda kommersialiseerimistgevustega ja aitaks proaktiivselt leida võimalusi ettevõtetega koostöös.

4. Peame oluliseks Euroopa innovaatiliste ettevõtete rahvusvahelise konkurentsivõime kasvatamiseks keskenduda kõrgelt kvalifitseeritud talentide ligimeelitamisele ja hoidmisele, sealhulgas piiriülese tööjõu registreerimise lihtsustamisele ja osalusoptsioonide pakkumisele.

Selgitus: Praegune EL-i ühtne turg ei toimi täielikult ka kõrgelt kvalifitseeritud välismaalaste ehk talentide vaates. Kõrgelt kvalifitseeritud talentide ligimeelitamiseks väljapool EL-i võiks kaaluda ühtset lähenemist üle EL-i, sealhulgas keskenduda konkreetsetele elementidele nagu näiteks piiriülese tööjõu registreerimise lihtsustamine iduettevõtetele tagades samaaegselt tööjõuturu kestlikkus ja konkurentsivõime ning vältides välismaise odavtööjõu massilist ärakasutamist. Samuti optsioonide pakkumine on idufirmade jaoks kriitilise tähtsusega, et konkureerida rahvusvahelisel talentiturul, kuid praegu on optsioonide maksustamine ja kasutamine riigiti väga erinev. See teeb keeruliseks ühtsete ja atraktiivsete optsioonipakettide loomise töötajatele. Idufirmad on oma tagasisides välja toonud muuhulgas vajadust idufirmadele selgeteks ja konkurentsivõimelisteks tingimusteks optsioonide andmiseks. See aitaks vähendada ebavõrdsust ja lihtsustada talentide motiveerimist kogu EL-is. Seega toetame optsioonide osas ühtse lähenemise loomist.

Talentide ligimeelitamise ja hoidmise kõrval tuleb keskenduda ka uute talentide kasvatamisele, mis tähendab, et olulisel kohal peaks olema ka haridus ja järelkasv, et Euroopa tuleks uus põlvkond ettevõtlike ja innovaatiliselt mõtlevaid inimesi. Oluline, et kolmandast riigist talentide ligimeelitamise tulemusel ei jääks varju Euroopa enda talentide kasvatamine. Seetõttu peame oluliseks, et innovatsioonimäärus soodustab ja toetab piirkondlike talendi- ja järelkasvuprogrammide arendamist (sarnaselt nagu EIT süvatehnoloogia talendi algatus, mille eesmärgiks oli 1 miljoni süvatehnoloogia valdkonna spetsialisti väljaõpe).

5. Peame oluliseks, et innovatsiooniökosüsteemi arendamiseks ja innovatsioonilõhe vähendamiseks suurendatakse koostööd erinevate Euroopa Liidu regioonide vahel, mistõttu Euroopa innovatsioonimääruse alusel elluviidavad tegevused peavad toetama regioonide vahelist koordinatsiooni ja jagatud taristu arendamist. Lisaks peavad need olema kooskõlas teiste Euroopa Liidu konkurentsivõime kasvu ja üle-Euroopalist koostööd reguleerivate algatustega (näiteks Euroopa Teadusruum, puhta tööstuse kokkulepe, tehisintellekti määrus, biotehnoloogia määrus, ringmajanduse määrus).

Selgitus: Draghi raport rõhutab vajadust vähendada innovatsioonilõhet EL ning USA ja Hiina vahel, mis seisneb investeringutes teadus- ja arendustegevusse ning innovatsiooni ning võimekuses arendada strateegilisi tehnoloogiad, mille tulemusel EL jääb oma lähimates konkurentidest järjest enam maha. Innovatsioonilõhe ei ole aga vaid EL-i ja lähimate konkurentide vahel vaid ka EL-i sees liikmesriikide vahel. Seetõttu tuleb tagada, et innovatsioonimääruse ja teiste EL-i algatustega arendatakse innovatsiooniökosüsteemi ja suunatakse investeringuid üle Euroopa.

Kuigi sageli tehakse lähinaabritega koostööd, et parandada ettevõtete ligipääsu kapitalile, taristule ja teadmiste, siis koostöömehhanismid ei ole riikide vahel selgelt välja kujunenud. Näiteks „*Regional Innovation Valley*“ ei ole täna end veel lõpuni tõestanud, sest see soodustab eelkõige liikmesriikide väiksemate regioonide vahelist koostööd, aga mitte ilmtingimata riikide ülest koostööd iduettevõtluse toetamisel. Siiski oleks vaja riikidevaheliselt oluliselt suurendada vertikaalset teadmist ja toetada innovaatilisi ettevõtteid, sest Euroopas on ka täna teatud valdkondades (näiteks süvatehnoloogiad, biotehnoloogiad, kosmosetehnoloogiad, kaitsetehnoloogiad) vähe eksperte ja teadmisi.

Taristu, sealjuures tehnoloogiataristu, arendamisel ja ligipääsu soodustamisel tuleb tagada, et tegevused toimuksid üle EL-i ning kõigil ettevõtetel oleks võrdne ligipääs taristule sh võttes arvesse taristu füüsiline asukoht. Samuti on kriitiline, et teadlastel oleks tagatud ligipääs kõrgtehnoloogilisele taristule, mis on vajalik teadustöö skaleerimiseks ja rahvusvahelise konkurentsivõime hoidmiseks. Juhul, kui füüsiline taristu asub

Euroopa äärealade riikidest tuhandete kilomeetrite kaugusel, siis tegelikkuses pole taristu (võrdsetel alustel) ligipääsetav, sest kaasnevad täiendavad kulud (lähetuskulud, transpordikulud) muudavad taristu ligipääsmatuks. Seega peame oluliseks, et taristu loodaks ühtlaselt üle Euroopa (sh Ida- ja Põhja-Euroopasse) ja oleks tagatud piiriülene ristskasutus.

Euroopa innovatsioonimäärus peab olema kooskõlas teiste EL-i algatustega, mis samuti toetavad laiemalt konkurentsivõime kasvu ja üle-Euroopalist koostööd. Nii näiteks on oluline, et Euroopa innovatsiooniakt oleks tihedas kooskõlas kavandatava Euroopa teadusruumi määrusega. Innovatsiooni- ja teaduspoliitika koordineerimine on vältimatu, et vältida killustatud juhtimist, dubleerivaid algatusi ja sünergiate alakasutamist. Lisaks ei ole hetkel arusaadav, kuivõrd innovatsioonimäärus arvestab näiteks ERA tegevustega ning millistes tegevustes nähakse sünergiaid. Lisaks on mitmeid valdkondlike algatusi (näiteks tehisintellekti, biotehnoloogia, kvantitehnoloogiatega strateegia, puhta tööstuse kokkulepe, ringmajanduse määrus jne), millel on otsene seos innovatsioonimäärusega.

- 6. Peame oluliseks, et innovaatiliste lahenduste eksperimenteerimine regulatiivliivakastides oleks kõikidele ettevõtetele kättesaadav. Selleks tuleb Euroopa innovatsioonimääruses lisaks ühtsete mõistete ja põhimõtete sätestamisele kaaluda Euroopa Liidu õigusaktidesse erandite lisamist, mis võimaldavad uudsete tehnoloogiate testimiseks vastaval Euroopa Liidu järelevalveasutustel ja ettevõtetel kokku leppida eksperimenteerimise raamistik.**

Selgitus: Õigusaktidest tulenevad piirangud pärsivad sageli mitte ainult innovaatiliste lahenduste turule tulekut, vaid ka nende lahenduste testimist-katsetamist enne turul lansseerimist. Innovatsiooni toetamiseks on vaja luua võimalused tehnoloogiaid, teenuseid ja tooteid valideerida turvaliselt piiritletud keskkonnas, aga päriselu tingimustes, ilma kohustuseta täita kõiki õigusaktis nimetatud nõudeid, mis kehtivad turul toimivatele lahendustele. Regulatiivliivakastid peavad koosnema kontrollitud testkeskkondadest, mis hõlbustavad uuenduslike lahenduste arendamist, väljatöötamist ja testimist. Seega tuleks lisaks algatuses välja pakutud ühistele mõistetele, põhimõtetele ja juhenditele kaaluda võimalust lisada EL õigusaktidesse sellised erandid, mis võimaldavad vastaval EL järelevalveasutusel ja ettevõtjal kokku leppida, et tehnoloogia valideerimiseks ei pea teatud õigusakti nõudeid täitma ja riskid maandatakse muul moel. Õigusraamistikus loodavad erandid ei pea üksnes sõltuma ettevõtte iseloomust või suurusest, vaid fookus peaks olema erandite loomisel teadus- ja arendustegevuse faasiks. Seejuures tuleks võimaldada tehnoloogiaid, teenuseid ja tooteid valideerida päriselu tingimustes, kohustuseta täita kõiki õigusaktis nimetatud nõudeid. Seda saaks saavutada näiteks õigusaktidesse sellise mehhanismi loomisega, mille kohaselt võivad järelevalveasutus ja ettevõtja sõlmida halduslepingu, millega lepitakse kokku, et teatud õigusakti nõudeid ajutiselt ei kohaldata, kuid lepitakse kokku konkreetsetes riskijuhtimise meetmetes, millega nõude mittetäitmisega kaasnevad ohud maandatakse (nn regulatiivliivakastid). See omakorda tagab võimaluse tulevikus regulatiivliivakasti raames ka EL õigusaktidest tulenevate piirangute all olevaid lahendusi testida ning toetaks innovatsioonisõbraliku regulatsiooni loomist.

Oluline väljakutse seondub õiguskindluse puudumisega. Uute tehnoloogiate ja ärimudelite pakkujad ei oska hinnata, kas nende lahendus vastab õigusaktis sätestatud nõuetele, mis koheselt tekitab ettevõtjale õigusliku riski ja kujuneb tõkkeks innovatiivsete lahenduste pakkumisel. Seega innovatsiooni edendamiseks tuleks luua selliseid mehhanisme, mis tekitaksid ettevõtete jaoks kiire õigusselguse. Näiteks võtta laialdasemalt kasutusele EL tehisintellekti määrusega analoogseid liivakasti-teenuseid, mille raames suunatakse EL või liikmesriikide asutusi võtma selgeid positsioone selle osas, mida peaks ettevõtte konkreetse lahenduse osas tegema, et tema tegevust käsitletakse õiguspärasena. Väljakutse regulatiivliivakastide loomise osas ei ole seotud nende ühetaolises defineerimises, vaid selles, et õigusaktid ei anna liivakasti pakkuja jaoks selget mandaati anda hinnang õiguspärasuse osas viisil, mida ka järelevalveasutus hiljem peaks (vähemalt teatud määral) arvestama. Selle puudumisel jääb liivakasti pakkujale teisejärguline nõustamisfunktsioon, mis ettevõtja jaoks piisavat õiguskindlust ei tekita ning ainult nõustamisfunktsioonist koosnedes ei ole tegelikult tegu regulatiivliivakastiga selle algses tähenduses. Regulatiivliivakast peab võimaldama ettevõtjatel testida turvalises keskkonnas lahendusi, mis võivad olla konfliktis hetkel kehtiva regulatsiooniga. Abiks saavad olla Nõukogu järeldused

regulatiivsete liivakastide kohta (*Council Conclusions on Regulatory sandboxes*)⁹, parema õigusloome tööriistakast¹⁰ ja ka OECD regulatiivse liivakasti vahendid (*OECD Regulatory Sandbox Toolkit*)¹¹.

- 7. Toetame Euroopa innovatsioonimäärusega innovaatiliste riigihangete laialdasema kasutamise võimaldamist, suunates nii liikmesriikide ostujõudu läbi riigihangete innovatsiooni toetamise ja pakkudes innovaatilistele ettevõtetele võimalust oma tooteid ja teenuseid arendada ning saada referentskliente. Seejuures on oluline, et Euroopa Liidu õigusraamistik soodustaks ja proaktiivselt suunaks innovatsiooni hankima.**

Selgitus: Euroopa Komisjon on pikalt edendanud innovatsioonihangete laialdasemat kasutuselevõttu, kuid seni pole innovaatilisi riigihangete erinevatel põhjustel leidnud laialdast kasutust. Mitmed riigid, sh Eesti, on võtnud eesmärgiks suurendada innovaatiliste riigihangete mahtu ja selle toetamiseks loonud erinevad tegevuskavad. Tänased regulatsioonid otseselt innovaatiliste riigihangete läbiviimist ei takista, samas on osad riigid loonud oma seadusandluses erisusi, mis proaktiivselt soodustavad innovaatiliste riigihangete läbiviimist. Samuti pakub Euroopa Komisjoni liikmesriikidele tuge innovaatiliste riigihangete läbiviimisel ning loodud on seiremehhanism, mis võimaldab erinevate riikide edenemist ja parimaid praktikaid jagada.

Sellele vaatamata on mitmeid väljakutseid. Näiteks intellektuaalomandi puhul tulenevalt erinevatest seadustest kehtib põhimõte, et intellektuaalomandi õigused kuuluvad selle loojale ning nende õiguste üleminek tuleb valdavalt kokku leppida kirjalikus lepingus. Hankijal on vabadus otsustada, millistel tingimustel ja ulatuses ta neid selle intellektuaalomandi kasutamiseks õigusi tal vaja on. Enamusel juhtudest piisaks selleks varaliste õiguste lihtlitsentsist, näiteks, hanke tehnilises kirjelduses ette nähtud eesmärgil ja ulatuses. Praktikas aga on hankijad hanke tingimustes senimaani vaikinisi valdavalt nõudnud intellektuaalomandi varaliste õiguste loovutamist, mis vähendab ettevõtete motivatsiooni hangetes osalemiseks ning sellistesse hangetesse olulise innovatsiooni panustamist.

Teiseks väljakutseks on kvaliteedikriteeriumi rakendamine ja alakasutamine. Kehtiva riigihangete seaduse kohaselt on põhiline kriteerium majanduslikult soodsam hanke hind ning juhul, kui kasutatakse muud kriteeriumit, tuleb see põhjendada. Juhul, kui eesmärk oleks soodustada innovatsiooni, tuleks loogika pöörata vastupidiseks, see tähendab nõuda hankijalt põhjendamiskohustus, juhul kui hankija kasutab hindamiskriteeriumina ainult hinda. See aitaks hankijal läbi mõelda, miks ei kasutata hankes kvaliteedikriteeriumeid ning teisalt muudaks lihtsamaks innovaatilised riigihanked. Nimetatud väljakutsete lahendamine on võimalik riiklikul tasemel aga selleks, et ühtlustada regulatsioone üle Euroopa, võiks probleemkohad lahendada uue Euroopa innovatsioonimääruse kaudu.

Arvamuse saamine ja kooskõlastamine

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium jagas avaliku konsultatsiooni tagasisidekutset Eesti Asutajate Seltsile, Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liidule, Eesti Era- ja Riskikapitali Assotsiatsioonile, Eesti Äriinglite Assotsiatsioonile, Teaduspargile, Tehnopolile, ning Garage 48le omapoolse soovitusega vastata ka otse konsultatsioonile, et tagada Eesti huvide parem nähtavus.

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile on seisukohtade ettevalmistamiseks edastanud tagasiside Justiits- ja Digiministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium, Rahandusministeerium ning Siseministeerium.

Ministeeriumid on seisukohad kooskõlastanud Euroopa Liidu koordinatsioonikogus.

⁹ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=oj:JOC_2020_447_R_0001

¹⁰ https://commission.europa.eu/law/law-making-process/better-regulation/better-regulation-guidelines-and-toolbox_en

¹¹ https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2025/06/regulatory-sandbox-toolkit_cc8d3e50/de36fa62-en.pdf